

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ МУЗЕЮ НАРОДНОЇ АРХІТЕКТУРИ ТА ПОБУТУ УКРАЇНИ ТА ЗБЕРЕЖЕННЯ ЙОГО ДОВКІЛЛЯ

Віктор Вечерський (м. Київ)

Той ансамбль пам'яток народної культури, який ми звично називаємо Музеєм просто неба в Пирогові, насправді і організаційно, і типологічно, і навіть просторово давно переріс рамки простого музею, і навіть рамки скансенна – музею просто неба. Нещодавне присудження авторському колективу, який створив цей Музей, Державної премії України в галузі архітектури офіційно підтвердило факт створення на околиці Києва визначного архітектурно-містобудівного ансамблю, який є невіддільним від свого середовища.

Зараз маємо серйозні проблеми як із самим ансамблем Музею, так і з його середовищем. Факт нещодавнього підпорядкування Музею НАН України відкриває шлях до практичної реалізації давньої ідеї – юридичного й організаційного перетворення “просто музею” на Музей-заповідник народної культури з наданням йому статусу національного. Ця проблема давно вже вирішена щодо Переяславського музею народної архітектури (він є складовою національного заповідника), тож настав час вирішити її і щодо нашого головного музею, який за всіма своїми параметрами вже фактично є заповідником.

Така зміна статусу не є простою формальністю. Вона допоможе забезпечити збереження довкілля Музею, без якого його не можна собі уявити і яке на сьогодні є дуже загроженим. Специфіка цього довкілля полягає в тому, що воно візуально взаємопов'язане з ансамблем Музею і включає в себе дуже значні відстані й великі території, які є міськими й приміськими столичними землями, досі слабо урбанізованими, а тому вони видаються ласими шматками для численних забудов-

ників, спекулянтів нерухомістю та інших хижаків.

І в Європі, і у нас існують давно й добре відпрацьовані методи захисту цінного довкілля визначних архітектурних ансамблів. Це – встановлення зон охорони: охоронних зон, зон регулювання забудови та зон ландшафту, який охороняється. Але принципова відмінність заповідника від музею полягає в тому, що для заповідника ці зони встановлюються навколо його території, у зовнішньому просторі, а для музею, згідно із Законом України про музеї та музейну справу, зони охорони визначаються тільки в межах території музею. Зрозуміло, що для нашого Музею в Пирогові таким чином встановлені зони охорони нічого не дадуть. Тож ми не убезпечені від того, що завтра прямо біля музейної огорожі виросте житловий будинок, і навіть не 3-поверховий, а на всі 7–9 поверхів, або автозаправка чи багатоповерховий гараж, або торговельно-розважальний комплекс чи аквапарк. Такі заявки надходять до Головкивархітектури із загрозливою регулярністю. І не завжди в цьому органі будуть працювати люди, здатні грамотно відхилити подібні проєкти.

Отже, що здійснюється в цій ситуації, і що ще потрібно зробити?

При розробленні останнього Генерального плану розвитку м. Києва, який був затверджений рішенням Київради у 2002 р., на виконання вимог Закону України “Про охорону культурної спадщини” на території міста були визначено і затверджено декілька історичних ареалів, у яких будівництво і реконструкція будь-яких об'єктів можливі тільки в разі погодження з органами охорони культурної

спадщини. Територія Музею разом з урочищем Феофанія потрапили до Південного історичного ареалу. Крім того, згідно з чинною на сьогодні системою зон охорони пам'яток у м. Києві, затвердженою Київською міською державною адміністрацією, територія Музею потрапляє до зони ландшафту, який охороняється. Але хочу підкреслити, що, по-перше, охоплені тільки територію Музею, а не всі ландшафти довкола нього, а, по-друге, правила використання історичних ареалів у м. Києві досі не розроблені й не затверджені. Так що захист поки що маємо суто віртуальний.

Наприкінці 2002 р. інститут НДІТІ-АМ виконав науково-дослідну і проектну роботу "Розробка концепції генерального плану розвитку Державного музею народної архітектури та побуту України", а саме – I її етап: Історико-архітектурний опорний план та проект зон охорони Державного музею народної архітектури та побуту України. Автор цього повідомлення був рецензентом цієї роботи, рекомендував схвалити її з урахуванням висловлених зауважень, передати замовнику (тобто Музею) для реалізації та забезпечити належний супровід при подальших розглядах у процесі погодження та затвердження.

З того часу, на жаль, справа із зона-

ми охорони Музею завмерла. Процес їх погодження і затвердження далі розмов не пішов. Виникли певні запитання у міських управлінь культури та архітектури, зокрема стосовно не розв'язаних до кінця земельних питань. Тож я хочу наголосити: зараз зволікання у цій справі украй небезпечне! Мине ще один рік, і ці зони стануть уже непотрібними – бо землі роздадуть, і процес забудови їх стане незворотним.

Тому зараз необхідно внести в розроблений проект зон охорони обмежені корективи, зокрема щодо визначення території Музею строго в межах землевідводу, погодити його на науково-методичних радах Мінкультури й Держбуду, на Архітектурно-містобудівній раді Головкивархітектури, після чого подати на затвердження Міністру культури і мистецтв згідно з вимогами Закону України "Про охорону культурної спадщини". І тільки після того, як інформація про затверджені Міністерством межі та режими використання цих зон охорони буде внесена до міських містобудівного та земельного кадастрів, з'явиться надія на те, що відповідні містобудівні обмеження і обтяження будуть належно враховуватися при вирішенні питань розвитку міських і приміських територій довкола Музею.